

Universiteit van Utrecht
Faculteit der Sociale Wetenschappen
Pedagogische Wetenschappen

Ouderlijke steun, warmte in de siblingrelatie en probleemgedrag.

Subgroep A:

Namen:	Studentnummers:
Leonie Stoevenbelt	3215962
Ying-tin Tang	3285227
Annet Theunis	3237826
Suzanne Vierhout	3233073

BA-thesis: 200600042

Begeleidster: K. Buist

Datum: 23 juni 2010

Abstract

This cross-sectional study examined the influence of parental support and warmth in the sibling relationship on externalizing and internalizing problem behavior of boys and girls from the sixth and seventh grade. **Method:** 573 children from Dutch primary and high school were approached to participate in this research. The children were between 10 and 14 years old ($M = 12.02$). This sample consisted of 283 boys and 290 girls. Respondents filled out several questionnaires (Youth Self Report, Parental Behavior Questionnaire, Sibling Relationship Questionnaire – Short Version). **Results:** Results from several multiple regression analyses showed that more maternal support was associated with more externalizing and internalizing problem behavior of boys. More paternal support was associated with less internalizing problem behavior of both sexes. Finally, warmth in the sibling relationship minimizes externalizing and internalizing problem behavior of boys. **Discussion:** Implications and recommendations for future research are discussed.

Keywords: sibling relationship, parental support, warmth, internalizing problem behavior externalizing problem behavior.

Samenvatting

In dit cross-sectionele onderzoek is gekeken naar de invloed van ouderlijke steun en warmte in de siblingrelatie op externaliserend en internaliserend probleemgedrag bij jongens en meisjes in groep 8 en de brugklas. **Methode:** Voor dit onderzoek zijn verschillende basisscholen en middelbare scholen in Nederland benaderd. De steekproef bestaat uit 573 Nederlandse kinderen, waarvan 283 jongens en 290 meisjes. De leeftijd van de kinderen varieert van 10 tot 14 jaar ($M = 12.02$). Voor dit onderzoek zijn de Youth Self Report, Parental Behavior Questionnaire en Sibling Relationship Questionnaire – Short Version gebruikt. **Resultaten:** Met behulp van een multiële regressie analyse is gebleken dat een hoge mate van steun van de moeder gerelateerd is aan een hogere mate van externaliserend en internaliserend probleemgedrag bij jongens. Daarnaast blijkt dat hoe meer steun van de vader ervaren wordt, hoe minder internaliserend probleemgedrag gerapporteerd wordt bij zowel jongens als meisjes. Ten slotte blijkt dat hoe meer warmte in de siblingrelatie ervaren wordt, hoe minder externaliserend en internaliserend probleemgedrag gerapporteerd wordt bij jongens. **Discussie:** De implicaties en aanbevelingen voor nader onderzoek worden in de discussie besproken.

Theoretische inleiding

In dit onderzoek staat de volgende onderzoeksvraag centraal: ‘Wat is de invloed van opvoedingsgedrag van de ouders en de kwaliteit van de broer/zus relatie op het probleemgedrag van jongens en meisjes in groep 8 en de brugklas?’. Wetenschappelijk gezien levert dit onderzoek een bijdrage aan de huidige kennis en stand van zaken betreffende dit onderwerp. Wanneer gekeken wordt naar maatschappelijke relevantie levert dit onderzoek mogelijk aanknopingspunten op wat betreft diagnostiek en behandeling van probleemgedrag. Probleemgedrag kan verdeeld worden in internaliserend en externaliserend (Caron, Weiss, Harris & Catron, 2006). Internaliserende problemen zijn naar binnen gericht (Garnefski, Kraaij & van Etten, 2005), bijvoorbeeld depressie en angst (Achenbach, 1991, zoals geciteerd in Atzaba-Poria, Pike & Deater-Deckard, 2004). Externaliserende problemen zijn naar buiten gericht (Garnefski, Kraaij & van Etten, 2005), bijvoorbeeld agressie en delinquentie (Hiramura et al., 2010). Het begrip opvoedingsgedrag is in dit onderzoek geoperationaliseerd als ouderlijke steun. Ouderlijke steun verwijst naar de emotionele relatie tussen ouder en kind, begrippen als mate van warmte en responsiviteit vallen hieronder (McCarty, Zimmerman, Digiuseppe & Christakis, 2005). Als laatste wordt gekeken naar de broer/zus relatie (siblingrelatie). In de literatuur wordt de kwaliteit van siblingrelaties onder andere gemeten aan de hand van het concept warmte (Kitzmann, Cohen & Lockwood, 2002). Hiermee wordt bedoeld dat de siblings elkaar warmte, intimiteit of affectie tonen door middel van verbaal en/of fysiek gedrag (Fox, Barrett & Shortt, 2002). Hierna zullen bovengenoemde concepten in relatie tot elkaar nader besproken worden.

1. Ouderlijke steun en externaliserend probleemgedrag

De relatie tussen ouderlijke steun en externaliserend probleemgedrag is veel onderzocht en blijkt relatief sterk te zijn (Lengua, 2006; Reitz, Deković & Meijer, 2006). Uit longitudinaal onderzoek van Caspi en collega's (2004) komt naar voren dat kinderen die minder warmte (een onderdeel van ouderlijke steun) ervaren meer antisociaal gedrag vertonen. Hiernaast blijkt dat ouders van kinderen met (een risico op) externaliserend gedrag weinig warmte laten zien (Miller, Loeber & Hipwell, 2009; Olson, Bates, Sandy & Lanthier, 2000).

De hierboven beschreven relatie tussen ouderlijke steun en externaliserend probleemgedrag lijkt in de gehele jeugd aanwezig te zijn. Zo blijkt dat jongens die in de kleutertijd meer externaliserend gedrag vertonen, minder ondersteunend ouderschap krijgen (Verhoeven, Junger, van Aken, Deković & van Aken, 2010). Deković (1999) geeft aan dat voor adolescenten factoren op familieniveau, zoals een gebrek aan ouderlijke steun, belangrijke

risicofactoren zijn voor externaliserend probleemgedrag, al zijn ook extrafamiliale factoren van belang. Hiernaast laten kinderen die een ondersteunend opvoedingstype ervaren minder gedragsproblemen zien (Pereira, Canavarro, Cardoso & Medonça, 2009).

Wanneer gekeken wordt naar specifieke vormen van externaliserend gedrag, blijkt dat de kans op agressie toeneemt wanneer adolescenten weinig ouderlijke steun ervaren (Larsen & Dehle, 2007). Hiernaast neemt de kans op delinquentie af bij verhoogde ouderlijke steun en toezicht (de Kemp, Scholte, Overbeek & Engels, 2004). De relatie tussen een gebrek aan ouderlijke steun en delinquentie wordt bevestigd in Hoeve en collega's (2009) en Gorman-Smith, Tolan, Loeber en Henry (1998). De onderzoeken van de Kemp en collega's (2004), Hoeve en collega's (2009) en Gorman-Smith en collega's (1998) hebben zich slechts gericht op specifieke vormen van externaliserende problemen, in dit onderzoek zal echter het gehele scala van externaliserende problemen onderzocht worden.

Uit onderzoek van Muris, Meesters en van den Berg (2003) blijkt dat minder ervaren warmte leidt tot meer externaliserend probleemgedrag. Dit verband is bij zowel jongens als meisjes gevonden. In het onderzoek van Kerr, Lopez, Olson en Sameroff (2004) wordt gekeken of ouderschap, bestaande uit onder andere weinig warmte, invloed heeft op de mate van externaliserend probleemgedrag. Uit dit onderzoek komt daarentegen naar voren dat het eerder beschreven verband tussen warmte en externaliserend probleemgedrag alleen voor jongens geldt. Er is dus geen consensus over eventuele sekseverschillen, dit zal in dit onderzoek nader onderzocht worden. Hiernaast zal in dit onderzoek ouderlijke steun in zijn geheel, dus bestaande uit warmte en responsiviteit, onderzocht worden. De hieruit voortvloeiende onderzoeksvraag luidt: 'Wat is de invloed van ontvangen ouderlijke steun op externaliserend probleemgedrag bij jongens en meisjes in groep 8 en de brugklas?'. Op basis van eerder onderzoek wordt verwacht dat een hoge mate van ontvangen ouderlijke steun gerelateerd is aan minder externaliserend probleemgedrag. Er wordt verwacht dat dit effect sterker is bij jongens dan bij meisjes.

2. Ouderlijke steun en internaliserend probleemgedrag

De adolescentie wordt gezien als een ontwikkelingsfase die vaak gekenmerkt wordt door een toename van internaliserende symptomen bij meisjes en externaliserende symptomen bij jongens. Positieve onderdelen van het ouderschap kunnen dienen als buffer voor de ontwikkeling van deze emotionele- en gedragsproblemen in de adolescentie (Scaramella, Conger & Simons, 1999). Zo draagt ouderlijke steun op verschillende manieren bij aan de sociale, emotionele en morele competentie van adolescenten (Liable & Carlo, 2004). Volgens

Helsen, Vollebergh en Meeus (2000) draagt ouderlijke steun onder andere bij aan de ontwikkeling van autonomie en zorgt een positieve relatie met ouders voor de generalisatie van positieve vaardigheden naar andere relaties.

Volgens Scholte, van Lieshout en van Aken (2001) is de verwachte steun van een belangrijk hechtingsfiguur de belangrijkste voorspeller van de welzijnstoestand van adolescenten. Meer ouderlijke steun zorgt ervoor dat adolescenten beter zijn aangepast en minder zorgen ervaren (Holahan, Valentiner & Moos, 1995). In de literatuur wordt ouderlijke steun vaak geassocieerd met minder internaliserende problemen (Rubin & Mills, 1991, zoals geciteerd in Gaertner, Fite & Colder, 2010). Uit onderzoek van Oliver, Wrigth Guerin en Coffman (2009) blijkt dat meer ouderlijke steun bijdraagt aan lagere niveaus van internaliserende problemen bij kinderen. Volgens onderzoek van Sheeber, Hops, Alpert, Davis en Andrews (1997) hebben families met een minder steunend karakter adolescenten met meer depressieve symptomen. Deze resultaten worden bevestigd door Plunkett, Henry, Robinson, Behnke & Falcon III (2007) die vonden dat ouderlijke steun een centrale rol speelt in de preventie van depressie bij adolescenten. Echter, er zijn ook onderzoeken die dit verband niet ondersteunen. McCarty en collega's (2005) vonden dat emotionele steun van de ouders niet bijdraagt aan internaliserende problematiek bij kinderen.

Volgens Needham (2008) beïnvloedt de kwaliteit van de relatie tussen ouder en kind de psychologische gezondheid van jongens en meisjes verschillend. Zo blijkt uit onderzoek van Yu Rueger, Malecki en Demaray (2010) dat een tekort aan ouderlijke steun gerelateerd is aan meer negatieve uitkomsten voor meisjes dan voor jongens. Young, Berenson, Cohen en Garcia (2005) daarentegen hebben geen verschillen gevonden tussen jongens en meisjes. Kortom, de gevonden resultaten met betrekking tot ouderlijke steun en internaliserend probleemgedrag vertonen enige tegenstrijdigheden. Ook de literatuur met betrekking tot sekseverschillen wat betreft ouderlijke steun en internaliserend probleemgedrag is niet consistent. Daarom zal hier in dit onderzoek naar gekeken worden. Uit bovenstaande literatuur kan de volgende onderzoeksvraag worden opgesteld: 'Wat is de invloed van ontvangen ouderlijke steun op internaliserend probleemgedrag bij jongens en meisjes in groep 8 en de brugklas?'. Op basis van eerder onderzoek wordt verwacht dat een hoge mate van ontvangen ouderlijke steun gerelateerd is aan minder internaliserend probleemgedrag. Er wordt verwacht dat dit effect sterker is bij meisjes dan bij jongens.

3. Warmte in siblingrelatie en externaliserend probleemgedrag

Uit onderzoek blijkt dat een warme siblingrelatie bijdraagt aan een betere emotieregulatie,

zelfcontrole, sociale competenties en pro-sociaal gedrag (Stormshak Bellanti & Bierman., 1996; Tucker, McHale & Crouter, 2001). De invloed van warmte in de siblingrelatie op externaliserend probleemgedrag is veelvuldig onderzocht. Uit onderzoek van Stormshak en collega's (1996) blijkt dat een warme en ondersteunende siblingrelatie als buffer kan werken tegen de ontwikkeling van externaliserend probleemgedrag. Dit resultaat wordt in het onderzoek van Slomkowski, Rende, Conger, Simons en Conger (2001) slechts bevestigd voor meisjes. Voor jongens geldt echter dat een warme siblingrelatie meer ruimte creëert voor het ontwikkelen van externaliserend probleemgedrag. Uit verschillende onderzoeken blijkt ook dat gebrek aan warmte in een siblingrelatie de kans op het ontstaan van antisociaal gedrag kan vergroten (Haberstick, Schmitz, Young & Hewitt, 2005).

In de literatuur wordt ook de rol van een deviante sibling behandeld. Er wordt vanuit gegaan dat een sibling een directe invloed uitoefent op de deviante activiteiten van een andere sibling (Slomkowski et al., 2001; Slomkowski, Wasserman, Schaffer, Rende & Davies, 1997). Literatuur hierover kan uitgesplitst worden in twee modellen. In het eerste model, *partners in crime*, staat de gedachte centraal dat een warme ondersteunende relatie tussen een deviante sibling en een niet-deviante sibling er toe kan leiden dat de niet-deviante sibling eerder geneigd is om deel te nemen aan dezelfde deviante activiteiten en peergroep (Slomkowski et al., 2001). Dit geldt echter slechts voor deviante groepen. Bij dit model sluiten verschillende onderzoekers zich aan (Fagan & Najmann, 2003; Farrington, Jolliffe, Loeber, Stouthamer-Loeber & Kalb, 2001; Stormshak, Comeau & Shepard, 2004). In het tweede model, *sibling as key pathogens*, wordt er vanuit gegaan dat siblings bepaalde negatieve interactiepatronen ontwikkelen die door elkaar worden overgenomen. Deze patronen worden aangeleerd door middel van imitatie, observatie of door negatieve bekrachtiging door de ouders (Slomkowski et al., 2001). Hierdoor kan externaliserend probleemgedrag door een sibling geïmiteerd worden. Verschillende onderzoekers sluiten zich aan bij het bovenstaande model (Aguilar, O'Brien, August, Aoun & Hektner, 2001; Bank, Burraston & Snyder, 2004; Deater-Deckard & Plomin, 1999; Garcia, Shaw, Winslow & Yaggi, 2000; Slomkowski et al., 1997; Yu & Gamble, 2008). In het huidige onderzoek staat de siblingrelatie uit een normale populatie centraal, waardoor er vanuit gegaan wordt dat het tweede model geschikter is. In de literatuur wordt in onderzoeken naar externaliserend probleemgedrag veelal met deviante populaties gewerkt. Uit bovenstaande literatuur kan de volgende onderzoeksvraag worden opgesteld: 'Wat is de invloed van warmte in de siblingrelatie op externaliserend probleemgedrag bij jongens en meisjes in groep 8 en de brugklas?'. Op basis van het voorgaande kan verwacht

worden dat hoe meer warmte hoe minder externaliserend probleemgedrag. Er wordt verwacht dat dit effect sterker is bij jongens dan bij meisjes.

4. Warmte in siblingrelatie en internaliserend probleemgedrag

Siblingrelaties blijken een unieke invloed te hebben op de psychosociale ontwikkeling (Stocker, Burwell & Briggs, 2002). Volgens Brody (1998) zorgen siblingrelaties voor een balans in prosociale en conflictueuze interacties. Dit zou de ervaringen bepalen die bijdragen aan de psychosociale ontwikkeling van het kind. Daarnaast blijkt dat een positieve siblingrelatie als buffer kan dienen in geval van risicofactoren, zodat er minder aanpassingsproblemen ontstaan (Dunn, 2007; Milevsky & Levitt, 2005). De siblingrelatie speelt daardoor een belangrijke rol bij internaliserende problematiek, wat met het oog op preventie, diagnostiek en behandeling verder onderzoek noodzakelijk maakt.

Het verband tussen siblingrelaties en internaliserend probleemgedrag is reeds veelvuldig aan bod gekomen in verschillende onderzoeken. Uit enkele onderzoeken, waarbij gekeken is naar de invloed van de siblingrelatie specifiek op depressie, blijkt dat een positieve siblingrelatie gerelateerd is aan minder depressieve symptomen (Richmond, Stocker & Rienks, 2005; Yeh & Lempers, 2004). Kim, McHale, Crouter en Osgood (2007) vinden dit verband alleen voor meisjes. Tevens is naar de relatie met angst onderzoek gedaan. Zo blijkt dat angstige kinderen lagere niveaus van warmte in de siblingrelaties rapporteren (Fox et al., 2002). Ook volgens Noller (2005) is er sprake van een negatieve associatie. Lindhout en collega's (2003) vinden daarentegen geen relatie tussen de ontvangen affectie van de sibling en angst bij het kind. Er zijn dus nog geen eenduidige resultaten wat betreft de invloed van warmte in de siblingrelatie op angst en depressie. Ook is het onderzoek naar eventuele sekseverschillen beperkt.

Waar voorgaande onderzoeken zich beperken tot depressie of angst, onderzoeken Branje, van Lieshout, van Aken en Haselager (2004) de gehele internaliserende problematiek. Zij concluderen dat een hoge mate van steun in een siblingrelatie gerelateerd is aan minder internaliserende problemen. Andere onderzoeken vinden echter geen significante relatie (Deater-Deckard, Dunn & Lussier, 2002; Widmer & Weiss, 2000). Kortom, de resultaten zijn tot dusver niet consistent wanneer gekeken wordt naar de invloed van warmte in de siblingrelatie op internaliserende problematiek. In dit onderzoek zal daarom deze invloed onderzocht worden. De bijbehorende onderzoeksvraag luidt: 'Wat is de invloed van warmte in de siblingrelatie op internaliserend probleemgedrag bij jongens en meisjes in groep 8 en de brugklas?'. Op basis van eerder onderzoek wordt verwacht dat een hoge mate van warmte in

de siblingrelatie gerelateerd is aan minder internaliserend probleemgedrag. Er wordt verwacht dat dit effect sterker is bij meisjes dan bij jongens.

Methode

Participanten

In dit cross-sectionele onderzoek wordt gebruik gemaakt van data verkregen uit vragenlijsten, die ingevuld zijn door kinderen uit groep 8 en de brugklas, afkomstig van verschillende scholen in Nederland. Er is sprake van een selecte steekproef, omdat de scholen benaderd zijn op basis van eerdere contacten met studenten van de Universiteit Utrecht. De gebruikte steekproef bestaat uit 573 kinderen, waarvan 283 jongens en 290 meisjes. De leeftijd van de kinderen varieert van 10 tot 14 jaar ($M = 12.02$, $SD = 0.77$). De meerderheid van de respondenten heeft één of meerdere broer(s)/zus(sen) (90.60%) en de minderheid is enig kind (7.30%).

Procedure

Voor het invullen van de vragenlijsten zijn verschillende basisscholen en middelbare scholen in Nederland benaderd. Na toestemming van de directie zijn de ouders van de kinderen middels een brief geïnformeerd over dit onderzoek. Via deze brief is de mogelijkheid geboden bezwaar te maken tegen deelname aan het onderzoek. Vervolgens zijn de vragenlijsten onder begeleiding van studenten van de Universiteit Utrecht afgenomen. De betrouwbaarheid van deze schalen zal vastgesteld worden aan de hand van Cronbach's *alpha*. Per klas heeft er twee keer een afname van 50 minuten plaatsgevonden onder schooltijd.

Meetinstrumenten

Probleemgedrag

Het concept probleemgedrag wordt gemeten met behulp van de Youth Self Report (YSR) (Achenbach, 1991; Verhulst & Van der Ende, 1992). De YSR, bestaande uit 53 items, meet de mate van probleemgedrag van kinderen. Er zijn drie antwoordcategorieën mogelijk namelijk: '1) helemaal niet van toepassing', '2) een beetje of soms van toepassing' en '3) duidelijk of vaak van toepassing'. Er zijn in deze vragenlijst 2 schalen te onderscheiden, namelijk 'externaliserend' en 'internaliserend'. Een voorbeelditem van externaliserend is 'Ik lieg of bedrieg.'. De betrouwbaarheid van deze schaal, (Cronbach's *alpha* = .81), kan geassocieerd worden als goed. Een voorbeelditem van internaliserend is 'Ik ben verlegen.'. De betrouwbaarheid van deze schaal (Cronbach's *alpha* = .89) kan eveneens geassocieerd worden als goed. Een hoge score op de schalen betekent een hoge

mate van probleemgedrag op dit gebied. Daarnaast kan gezien het feit dat de YSR reeds veelvuldig gebruikt is, geconcludeerd worden dat de validiteit voldoende is.

Ouderlijke steun

Voor het meten van het concept ouderlijke steun wordt gebruik gemaakt van de Parental Behavior Questionnaire (PBQ). Deze vragenlijst, bestaande uit 30 items, beoogt verschillende aspecten van de ouderlijke opvoeding te meten (Wissink, Deković & Meijer, 2006). Antwoordcategorieën behorend bij deze items variëren van ‘1) nooit’, ‘2) weinig’, ‘3) soms’, ‘4) vaak’ tot ‘5) altijd’. In dit onderzoek zal slechts gebruik worden gemaakt van de schaal ‘Steun’. Deze schaal zal apart voor vader en voor moeder opgesteld worden. Een voorbeelditem van deze schaal is ‘Hoe vaak geeft je vader/moeder je een complimentje?’. De betrouwbaarheid van de geconstrueerde schalen, ‘Steun Vader’ (Cronbach’s $\alpha = .87$) en ‘Steun Moeder’ (Cronbach’s $\alpha = .85$), kan beoordeeld worden als goed. Een hoge score op de schalen betekent dat er relatief veel ouderlijke steun ervaren wordt.

Warmte in de siblingrelatie

Het concept siblingrelatie zal aan de hand van de Sibling Relationship Questionnaire – Short Version (SRQ-S) bekeken worden. Het betreft hier een versie die in het Nederlands vertaald is. In dit onderzoek zal deze vragenlijst ingevuld worden over de sibling die qua leeftijd het dichtst bij het kind ligt. Deze vragenlijst meet onder andere de warmte in de siblingrelatie (Buhrmester & Furman, 1990; Fox et al., 2002) en bestaat uit 15 items. Antwoordcategorieën bij deze items variëren van ‘1) nauwelijks’, ‘2) niet zoveel’, ‘3) een beetje’, ‘4) veel’ tot ‘5) extreem veel’. In dit onderzoek zal slechts gebruik worden gemaakt van de schaal ‘Warmte’. Een voorbeelditem van deze schaal is ‘Hoeveel geven jij en deze broer/zus om elkaar?’. De betrouwbaarheid van de geconstrueerde schaal ‘Warmte in de Siblingrelatie’ (Cronbach’s $\alpha = .92$), kan geclassificeerd worden als goed. Een hoge score op de schaal betekent dat er een hoge mate van warmte ervaren wordt in de siblingrelatie.

Resultaten

In dit onderzoek staat de volgende onderzoeksvraag centraal: ‘Wat is de invloed van opvoedingsgedrag van de ouders en de kwaliteit van de broer/zus relatie op het probleemgedrag van jongens en meisjes in groep 8 en de brugklas?’. In Tabel 1 zijn de beschrijvende statistieken weergegeven van de gebruikte variabelen.

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden zijn er meerdere multipiele regressieanalyses uitgevoerd. Deze analyses zijn apart uitgevoerd voor jongens en meisjes. De variabelen Steun Vader, Steun Moeder en Warmte in Siblingrelatie zijn gebruikt als voorspellers voor Externaliserend Probleemgedrag en Internaliserend Probleemgedrag. De resultaten van de regressieanalyses zijn weergegeven in Tabel 2.

Tabel 1. Beschrijvende statistieken van de onafhankelijke en afhankelijke variabelen.

	Jongens					Meisjes				
	<i>n</i>	minimum	maximum	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>n</i>	minimum	maximum	<i>M</i>	<i>SD</i>
Steun Vader	262	10.00	49.00	34.08	7.74	268	10.00	49.00	36.72	7.40
Steun Moeder	276	14.00	49.00	37.23	6.21	276	16.00	50.00	40.37	6.16
Warmte in de Siblingrelatie	237	15.00	75.00	47.65	10.17	244	16.00	73.00	51.15	9.45
Externaliserend Probleemgedrag	278	30.00	72.00	38.93	5.86	280	30.00	60.00	37.15	4.76
Internaliserend Probleemgedrag	257	29.00	71.00	36.83	6.54	265	29.00	80.00	39.43	8.15

Tabel 2. *Regressie van Steun Vader, Steun Moeder en Warmte in Siblingrelatie op Externaliserend en Internaliserend probleemgedrag, apart voor jongens (N=283) en meisjes (N=290).*

	Externaliserend				Internaliserend			
	Probleemgedrag				Probleemgedrag			
	Jongens		Meisjes		Jongens		Meisjes	
	β	R^2	β	R^2	β	R^2	β	R^2
	.06**		.04*		.15**		.09**	
Steun Vader	-.17		-.15		-.42**		-.20*	
Steun Moeder	.23**		.03		.41**		-.14	
Warmte in Siblingrelatie	-.22**		-.11		-.19*		.02	

Noot. * $p < .05$, ** $p < .01$

1. Ouderlijke steun en externaliserend probleemgedrag

Er is gekeken naar de invloed van ouderlijke steun op externaliserend probleemgedrag met behulp van een multiële regressieanalyse. Uit deze analyse blijkt dat steun van vader geen significante invloed heeft op het externaliserend probleemgedrag van zowel jongens als meisjes. Verder is gebleken dat er een significante invloed is van steun van moeder op het externaliserend probleemgedrag van jongens ($\beta = .23$, $p < .05$). Dit betekent dat hoe meer steun van moeder ervaren wordt door jongens, hoe meer externaliserend probleemgedrag gerapporteerd wordt. Bij meisjes blijkt echter dat er geen significante invloed is van steun van moeder op externaliserend probleemgedrag. Daarnaast blijkt dat het effect van steun van moeder op externaliserend probleemgedrag sterker is bij jongens dan bij meisjes.

2. Ouderlijke steun en internaliserend probleemgedrag

Ook is er gekeken naar de invloed van ouderlijke steun op internaliserend probleemgedrag, met behulp van een multiële regressieanalyse. Uit deze analyse blijkt dat steun van vader een significante invloed heeft op het internaliserend probleemgedrag van jongens ($\beta = -.42$, $p < .01$) en meisjes ($\beta = -.20$, $p < .05$). Dit betekent dat hoe meer steun van vader ervaren wordt, hoe minder internaliserend probleemgedrag gerapporteerd wordt door jongens en meisjes. Verder is gebleken dat er een significante invloed is van steun van moeder op internaliserend probleemgedrag van jongens ($\beta = .41$, $p < .01$). Dit betekent dat hoe meer steun van moeder ervaren wordt, hoe meer internaliserend probleemgedrag gerapporteerd wordt door jongens. Bij meisjes blijkt echter dat er geen significante invloed is van steun van moeder op

internaliserend probleemgedrag. Het effect van ouderlijke steun op internaliserend probleemgedrag is sterker bij jongens dan bij meisjes.

3. Warmte in de siblingrelatie en externaliserend probleemgedrag

Hierna is met behulp van een multipele regressieanalyse gekeken naar de invloed van warmte in de siblingrelatie op externaliserend probleemgedrag. Uit deze analyse blijkt dat warmte in de siblingrelatie een significante invloed heeft op externaliserend probleemgedrag van jongens ($\beta = -.22, p < .01$). Dit betekent dat hoe meer warmte in de siblingrelatie ervaren wordt, hoe minder externaliserend probleemgedrag door jongens gerapporteerd wordt. Bij meisjes blijkt echter dat er geen significante invloed is van warmte in de siblingrelatie op externaliserend probleemgedrag. Het effect van warmte in de siblingrelatie op externaliserend probleemgedrag is sterker bij jongens dan bij meisjes.

4. Warmte in de siblingrelatie en internaliserend probleemgedrag

Tenslotte is met behulp van een multipele regressieanalyse gekeken naar de invloed van warmte in de siblingrelatie op internaliserend probleemgedrag. Uit deze analyse komt naar voren dat warmte in de siblingrelatie een significante invloed heeft op internaliserend probleemgedrag bij jongens ($\beta = -.19, p < .05$). Dit betekent dat hoe meer warmte in de siblingrelatie ervaren wordt, hoe minder internaliserende problematiek gerapporteerd wordt. Bij de meisjes is er echter geen sprake van een significante invloed van warmte in de siblingrelatie op internaliserend probleemgedrag. Het effect van warmte in de siblingrelatie op internaliserend probleemgedrag is sterker bij jongens dan bij meisjes.

Discussie

In dit onderzoek is gekeken naar de invloed van opvoedingsgedrag van ouders en de siblingrelatie op het probleemgedrag van jongens en meisjes in groep 8 en de brugklas. Het is belangrijk te vermelden dat dit onderzoek op ethisch verantwoorde wijze is uitgevoerd.

1. Ouderlijke steun en externaliserend probleemgedrag

Allereerst is de invloed van ouderlijke steun op externaliserend probleemgedrag onderzocht. Op basis van eerder onderzoek werd verwacht dat een hoge mate van ontvangen ouderlijke steun gerelateerd is aan minder externaliserend probleemgedrag (Lengua, 2006). De resultaten van het huidige onderzoek zijn echter niet in overeenkomst met de opgestelde verwachting. Steun van vader blijkt zowel bij jongens als bij meisjes niet te leiden tot significant minder

externaliserend probleemgedrag. De richting van het verband, namelijk meer steun leidt tot minder probleemgedrag, komt echter wel overeen met de verwachting. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat, omdat vaders gemiddeld meer uren buitenshuis werken dan moeders, zij het kostwinnerschap als centrale rol zien en vaders hun betrokkenheid naar kinderen uiten door te investeren in carrièremogelijkheden en voorzieningen te treffen voor het gezin (Hart & Kelley, 2006). Met andere woorden, vaders zijn door het werk buitenshuis minder in staat tot het geven van steun en steunen het gezin op een andere manier dan moeders. Steun van vader lijkt hierdoor minder van invloed te zijn op het externaliserend probleemgedrag.

Het effect van steun van moeder is, in lijn met de verwachting, bij jongens groter dan bij meisjes. Bij jongens blijkt dat steun van de moeder wel van invloed is op het externaliserend probleemgedrag. De invloed is echter tegengesteld aan de eerder genoemde verwachting, namelijk meer steun van moeder leidt bij jongens tot meer externaliserend probleemgedrag. Uit onderzoek blijkt dat een slecht functionerende familie gerelateerd is aan antisociaal en delinquent gedrag (Gorman-Smith et al., 1998). Een mogelijke verklaring voor het genoemde resultaat zou kunnen zijn dat moeders op het punt van het bieden van steun wel goed functioneren, maar op andere aspecten van het ouderschap, wat in dit onderzoek niet onderzocht is, disfunctioneel ouderschap laten zien. Een andere mogelijke verklaring is dat jongens in het algemeen meer externaliserend probleemgedrag laten zien (Wicks-Nelson & Israel, 2009) en ze juist hierom meer steun ontvangen van moeder, om zo het probleemgedrag mogelijk te beperken.

Steun van moeder leidt, evenals steun van de vader, bij meisjes niet tot minder externaliserend probleemgedrag. Een verklaring voor dit gevonden resultaat kan zijn dat meisjes over het algemeen eerder in de pubertijd komen dan jongens. In de relatie tussen ouders en kinderen heeft de adolescentie meer autonomie tot gevolg en neemt de invloed van de leeftijdsgenoten toe (Carr, 2006). Het is mogelijk dat de meisjes eerder deze meer autonome fase bereikt hebben en dat hierdoor ouderlijke steun geen significante invloed heeft op de mate van externaliserend probleemgedrag. Een andere mogelijke verklaring hiervoor is dat meisjes in het algemeen minder externaliserend probleemgedrag laten zien (Wicks-Nelson & Israel, 2009), waardoor de invloed van ouderlijke steun op het externaliserend probleemgedrag van meisjes niet significant is.

2. Ouderlijke steun en internaliserend probleemgedrag

Vervolgens is onderzocht of meer steun van de ouders leidt tot minder internaliserend probleemgedrag. Op basis van eerder onderzoek wordt verwacht dat een hoge mate van ontvangen ouderlijke steun gerelateerd is aan minder internaliserend probleemgedrag. Verwacht werd dat deze invloed sterker is voor meisjes dan voor jongens. Uit dit onderzoek blijkt dat meer steun van de vader leidt tot minder internaliserend probleemgedrag bij zowel jongens als meisjes. Dit effect blijkt groter voor jongens dan voor meisjes. De verwachting met betrekking tot de sekse verschillen is daarmee niet uitgekomen. Dit in tegenstelling tot de resultaten van Yu Rueger en collega's (2010) die, in overeenstemming met de geformuleerde verwachting, vonden dat een tekort aan ouderlijke steun gerelateerd is aan meer negatieve uitkomsten voor meisjes dan voor jongens. Young en collega's (2005) daarentegen vonden juist geen verschillen tussen jongens en meisjes wat betreft ouderlijke steun en internaliserende problematiek. Een mogelijk verklaring hiervoor is dat deze onderzoekers zich voornamelijk hebben gericht op depressieve symptomen terwijl het huidige onderzoek de gehele internaliserende problematiek omvat. Ruben en Mills (1991, zoals geciteerd in Gaertner et al., 2010) vonden, in overeenstemming met de geformuleerde verwachting en de gevonden resultaten, dat ouderlijke steun vaak geassocieerd wordt met minder internaliserende problemen.

Een opvallende bevinding van het gedane onderzoek is dat, in tegenstelling tot voorgaand onderzoek, naar voren komt dat meer steun van de moeder leidt tot meer internaliserend probleemgedrag bij jongens. Een verklaring hiervoor is dat mogelijk te veel nadruk is gelegd op de uni-directionele invloeden van de ouder op de ontwikkeling van het kind (Hafen & Laursen, 2009). De mogelijkheid dat meer internaliserend probleemgedrag van het kind leidt tot meer steun van de moeder is in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten. De invloed van het kind op het gedrag van de ouder is niet geanalyseerd in dit onderzoek. Door bi-directionele invloeden niet te betrekken in het onderzoek heeft er mogelijk een overschatting plaats gevonden van de invloed van steun van moeder op de internaliserende problematiek van het kind.

Ten slotte, in tegenstelling tot de bovengenoemde verwachting, blijkt dat steun van de moeder geen significante invloed heeft op internaliserend probleemgedrag bij meisjes. Er werd juist verwacht dat het effect voor meisjes sterker zou zijn. Volgens Frey en R othlisberger (1996, zoals geciteerd in Yu Rueger et al., 2010) ervaren meisjes over het algemeen meer steun van leeftijdsgenoten en minder steun van de ouders. Jongens daarentegen ervaren meer steun van de ouders en minder van leeftijdsgenoten. Mogelijk spelen voor meisjes de sociale contacten een belangrijkere rol waardoor steun van de moeder geen significante invloed heeft. Een

andere verklaring voor het gevonden afwijkende resultaat is het gegeven dat mogelijk andere aspecten van het ouderschap invloed kunnen hebben op internaliserende problematiek bij meisjes (McCarty et al., 2005).

3. Warmte in de siblingrelatie en externaliserend probleemgedrag

Er is onderzocht wat de invloed is van warmte in een siblingrelatie op externaliserend probleemgedrag. Er werd verwacht dat warmte in de siblingrelatie een sterkere invloed heeft bij jongens dan bij meisjes. Het gevonden resultaat is in lijn met de verwachting. Ook is er getracht om een bevestiging te vinden voor het model *sibling as key pathogens*. Uit onderzoek blijkt dat de rol van warmte in de siblingrelatie meer invloed heeft op externaliserend probleemgedrag van jongens dan meisjes. Meer warmte in de siblingrelatie bij jongens resulteert in minder externaliserend probleemgedrag. Dit resultaat is echter tegenstrijdig met het onderzoek van Slomkowski en collega's (2001). Uit dat onderzoek blijkt dat meer warmte in de siblingrelatie juist een bijdrage levert aan meer externaliserend probleemgedrag. In het onderzoek van Slomkowski en collega's (2001) is echter gebruik gemaakt van een deviante populatie. Bij het huidige onderzoek is gebruik gemaakt van een normale populatie waardoor er minder sprake is van externaliserend probleemgedrag. Hierdoor heeft warmte in de siblingrelatie een positievere invloed op externaliserend probleemgedrag.

Uit het onderzoek blijkt dat warmte in de siblingrelatie geen invloed heeft op externaliserend probleemgedrag bij meisjes. Een verklaring hiervoor kan zijn dat meisjes over het algemeen meer internaliserend probleemgedrag vertonen (Wicks – Nelson & Israel, 2009). Hierdoor wordt het effect van warmte op externaliserend probleemgedrag minder goed zichtbaar. Meisjes vertonen minder externaliserend probleemgedrag. Vanuit de Westerse samenleving wordt van meisjes verwacht dat ze over het algemeen minder externaliserend probleemgedrag vertonen (Crijnen, Achenbach & Verhulst, 1997). Meisjes horen juist rustiger, emotioneler en gevoeliger te zijn. Door deze verwachting kunnen meisjes zich hier ook naar gaan gedragen, waardoor ze minder externaliserend probleemgedrag vertonen. Terugkomend op het model *sibling as key pathogens* kan gezegd worden dat het model ondersteund wordt door het huidige onderzoek. Aangezien het hier een normale populatie betreft is er weinig sprake van externaliserend probleemgedrag. Door de invloed van warmte in de siblingrelatie is de kans op een negatieve siblingrelatie kleiner en is ook de kans op imitatie van externaliserend probleemgedrag geminimaliseerd.

4. Warmte in de siblingrelatie en internaliserend probleemgedrag

In dit onderzoek is ook gekeken naar de invloed van warmte in de siblingrelatie op internaliserend probleemgedrag bij jongens en meisjes. Er werd verwacht dat een hoge mate van warmte in de siblingrelatie gerelateerd is aan minder internaliserend probleemgedrag. Verder werd verwacht dat de hiervoor genoemde invloed sterker is bij meisjes dan bij jongens. Uit de multiële regressieanalyses bleek dat voor jongens geldt hoe meer warmte in de siblingrelatie ervaren wordt, hoe minder internaliserende problematiek gerapporteerd wordt. Voor meisjes is er echter geen significante invloed gevonden. De verwachting met betrekking tot sekseverschillen is daarmee niet uitgekomen. Dit in tegenstelling tot de resultaten van Kim en collega's (2007) die alleen een verband vonden voor meisjes. Echter, hun onderzoek beperkte zich tot angst waar huidig onderzoek de gehele internaliserende problematiek onderzocht. De verwachting met betrekking tot de invloed is slechts voor jongens uitgekomen. Deze resultaten komen deels overeen met het onderzoek van Branje en collega's (2004), hoewel daar tevens een verband voor meisjes werd gevonden. Andere onderzoeken vonden geen verband van warmte in de siblingrelatie op internaliserend probleemgedrag (Deater-Deckard et al., 2002; Widmer & Weiss, 2000), wat gezien het resultaat met betrekking tot meisjes overeenkomt met de huidige resultaten.

De gevonden resultaten kunnen op verschillende manieren verklaard worden. Siblingrelaties kunnen gezien worden als vriendschappen waarin beide partners kunnen leren van elkaars gedrag en dit gedrag over kunnen nemen (Branje et al., 2004). In een positieve siblingrelatie, met een hoge mate van warmte, leren broers en zussen van elkaars positieve gedrag in plaats van probleemgedrag. Dit verklaart waarom een hoge mate van warmte in de siblingrelatie gerelateerd is aan een lage mate van internaliserend probleemgedrag. Echter, dit verband is niet gevonden voor meisjes. Dit zou verklaard kunnen worden door het feit dat meisjes eerder in de puberteit komen dan jongens (Santrock, 2008). In de puberteit gaan leeftijdsgenootjes een grotere rol spelen dan siblings (Yeh & Lempers, 2004). Hierdoor heeft warmte in de siblingrelatie minder effect bij meisjes omdat zij al minder afhankelijk zijn van de siblingrelatie. Dit in tegenstelling tot jongens die op latere leeftijd in de puberteit komen, waardoor de siblingrelatie van grotere invloed is op hun gezondheid. Verder zouden de afwijkende resultaten verklaard kunnen worden door structurele kenmerken van de siblingrelatie, zoals geslacht, leeftijd en aantal siblings (Vogt Yuan, 2009). In dit onderzoek is niet gecorrigeerd voor deze kenmerken, terwijl dit wel een modererende rol kan spelen. Ook kunnen volgens Widmer & Weiss (2000) andere factoren een rol spelen. Zij beweren dat het verband tussen een positieve siblingrelatie en internaliserend probleemgedrag alleen geldt indien er sprake is van een positief beeld van de andere sibling.

Algemeen

De hiervoor besproken resultaten dienen echter met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd te worden gezien de tekortkomingen van dit onderzoek. Ten eerste is er sprake van een selecte steekproef. Hierdoor is de steekproef niet representatief voor de Nederlandse populatie. Vervolgonderzoek zou de representatie kunnen verhogen door bijvoorbeeld meer etnische minderheden en kinderen van een lager schoolniveau bij het onderzoek te betrekken. Echter, er is in dit onderzoek gebruik gemaakt van een grote steekproef. Hierdoor wordt de generaliseerbaarheid van de resultaten vergroot.

Ten tweede is in dit onderzoek slechts gebruik gemaakt van één informant. Mogelijk kan er in de toekomst gebruik gemaakt worden van meerdere informanten denkend aan siblings, ouders, leerkrachten en eventueel andere belangrijke personen in het leven van de onderzochte kinderen. Echter, bij zowel internaliserend als externaliserend probleemgedrag brengt zelfrapportage voordelen met zich mee. Zo zijn bepaalde internaliserend symptomen slechts te rapporteren door het kind zelf en vinden bepaalde externaliserende symptomen zich buiten het zicht van anderen plaats (Kievit, Tak & Bosch, 2008). Dit maakt het gebruik van zelfrapportage voordelig. Daarnaast zijn de vragenlijsten in dit onderzoek individueel, schriftelijk en in toetsopstelling op school ingevuld door de kinderen. Hierdoor is de kans op het geven van sociaal wenselijke antwoorden zoveel mogelijk beperkt.

Ten derde is bij dit onderzoek gebruik gemaakt van een cross-sectionele onderzoeksopzet waardoor geen uitspraken gedaan kunnen worden over het verloop van de effecten door de tijd heen. In vervolgonderzoek kan gebruik gemaakt worden van een longitudinale onderzoeksopzet waardoor uitspraken op lange termijn en met betrekking tot causaliteit gedaan kunnen worden. Naast het hierboven genoemde brengt dit onderzoek nog enkele overige suggesties voor vervolgonderzoek met zich mee. Diverse onderzoeken, zoals hiervoor beschreven, suggereren dat er veel inconsistentie bestaat in de literatuur wat betreft sekseverschillen met betrekking tot probleemgedrag. Ook het gedane onderzoek vond een inconsistentie tussen verwachte en gevonden sekseverschillen. In de toekomst dient hieraan in onderzoeken aandacht te worden besteed om hierover meer duidelijk te verschaffen. Verder zal vervolgonderzoek verricht moeten worden naar aanleiding van het onverwachte resultaat met betrekking tot steun en probleemgedrag. Ten slotte kan in vervolgonderzoek gekeken worden naar de effecten voor de verschillende seksecombinaties in de siblingrelatie.

Kortom, de resultaten van dit onderzoek zijn divers. Zo is er sprake van een effect van ouderlijke steun en warmte in de siblingrelatie op externaliserend en internaliserend

probleemgedrag. Dit effect blijkt sterker te zijn bij jongens dan bij meisjes. De verrassende resultaten van dit onderzoek kunnen goed gebruikt worden als aanknopingspunten voor toekomstig onderzoek.

Literatuurlijst

- Achenbach, T. M. (1991). *Manual for the Youth Self-Report and 1991 Profile*. Burlington: University of Vermont, Department of Psychiatry.
- Aguilar, B., O'Brien, K. M., August, G. J., Aoun, S. L., & Hektner, J. M. (2001). Relationship quality of aggressive children and their siblings: A multiinformant, multimeasure investigation. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 29, 479 – 489.
- Atzaba-Poria, N., Pike, A., & Deater-Deckard, K. (2004). Do risk factors for problem behaviour act in a cumulative manner? An examination of ethnic minority and majority children through an ecological perspective. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45, 707 – 718.
- Bank, L., Burraston, B., & Snyder, J. (2004). Sibling conflict and ineffective parenting as predictors of adolescent boys' antisocial behaviour and peer difficulties: Additive and interactional effects. *Journal of Research on Adolescence*, 14, 99 – 125.
- Branje, S. J. T., Lieshout, C. F. M., van, Aken, M. A. G., van, & Haselager, G. J. T. (2004). Perceived support in sibling relationships and adolescent adjustment. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45, 1385 – 1396.
- Brody, G. H. (1998). Sibling relationship quality: Its causes and consequences. *Annual Review of Psychology*, 49, 1 – 24.
- Buhrmester, D., & Furman, W. (1990). Perceptions of sibling relationships during middle childhood and adolescence. *Child Development*, 61, 1387 – 1398.
- Caron, A., Weiss, B., Harris, V., & Catron, T. (2006). Parenting behavior dimensions and child psychopathology: Specificity, task dependency, and interactive relations. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 35, 34 – 45.
- Carr, A. (2006). *The Handbook of Child and Adolescent Clinical Psychology. A Contextual Approach*. Hove / New York: Brunner-Routledge.
- Caspi, A., Moffitt, T. E., Morgan, J., Rutter, M., Taylor, A., Arseneault, L., et al. (2004). Maternal expressed emotion predicts children's antisocial behaviour problems: Using monozygotic-twin differences to identify environmental effects on behavioural development. *Developmental Psychology*, 40, 149 – 161.
- Crijnen, A.A.M., Achenbach, T.M., & Verhulst, F.C. (1997). *Comparisons of problems reported by parents of children in 12 cultures: Total problems, externalizing, and internalizing*. *Child Adolescent Psychiatry*, 36 (9), 1269-1277.

- Deater-Deckard, K., & Plomin, R. (1999). An adoption study of the etiology of teacher and parents reports of externalizing behaviour problems in middle childhood. *Child Development, 70*, 144 – 154.
- Deater-Deckard, K., Dunn, J., & Lussier, G. (2002). Sibling relationships and social-emotional adjustment in different family contexts. *Social Development, 11*, 571 – 590.
- Deković, M. (1999). Risk and protective factors in the development of problem behaviour during adolescence. *Journal of Youth and Adolescence, 28*, 667 – 685.
- Dunn, J. (2007). Siblings and socialization. In Grusec, J. E. & Hastings, P. D. (Eds.), *Handbook of socialization*. New York: Guilford.
- Fagan, A. A., & Najman, J. M. (2003). Sibling influences on adolescent delinquent behaviour: An Australian longitudinal study. *Journal of Adolescence, 26*, 546 – 558.
- Farrington, D. P., Jolliffe, D., Loeber, R., Stouthamer-Loeber, M., & Kalb, L. M. (2001). The concentration of offenders in families, and family criminality in the prediction of boys' delinquency. *Journal of Adolescence, 24*, 579 – 596.
- Fox, T. L., Barrett, P. M., & Shortt, A. L. (2002). Sibling relationships of anxious children: A preliminary investigation. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology, 31*, 375 – 383.
- Gaertner, A. E., Fite, P. J., & Colder, C. R. (2010). Parenting and friendship quality as predictors of internalizing and externalizing symptoms in early adolescence. *Journal of Child Family Studies, 19*, 101 – 108.
- Garcia, M. M., Shaw, D. S., Winslow, E. B., & Yaggi, K. E. (2000). Destructive sibling conflict and the development of conduct problems in young boys. *Developmental Psychology, 36*, 44 – 53.
- Garnefski, N., Kraaij, V., & Van Etten, M. (2005). Specificity of relations between adolescents' cognitive emotion regulation strategies and Internalizing and Externalizing psychopathology. *Journal of Adolescence, 28*, 619 - 631.
- Gorman-Smith, D., Tolan, P. H., Loeber, R., & Henry, D. B. (1998). Relation of family problems to patterns of delinquent involvement among urban youth. *Journal of Abnormal Child Psychology, 26*, 319 – 333.
- Haberstick, B. C., Schmitz, S., Young, S. E., & Hewitt, J. K. (2005). Contributions of genes and environments to stability and change in externalizing and internalizing problems during elementary and middle school. *Behavior Genetics, 35*, 381 – 396.
- Hafen, C. A., & Laursen, B. (2009). More problems and less support: Early adolescent adjustment forecasts changes in perceived support from parents. *Journal of Family*

- Psychology*, 23, 193 – 202.
- Hart, M. S., & Kelley, M. L. (2006). Fathers' and mothers' work and family issues as related to internalizing and externalizing behavior of children attending day care. *Journal of Family Issues*, 27, 252 – 270.
- Helsen, M., Vollebergh, W., & Meeus, W. (2000). Social support from parents and friends and emotional problems in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 29, 319 – 335.
- Hiramura, H., Uji, M., Shikai, N., Chen, Z., Matsuoka, N., & Kitamura, T. (2010). Understanding externalizing behavior from children's personality and parenting characteristics. *Psychiatry Research*, 175, 142-147.
- Hoeve, M., Semon Dubas, J., Eichelsheim, V. I., Van der Laan, P. H., Smeenk, W., & Gerris, J. R. M. (2009). The relationship between parenting and delinquency: A meta-analysis. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 37, 749 – 775.
- Holahan, C. J., Valentiner, D. P., & Moos, R. H. (1995). Parental support, coping strategies and psychological adjustment: An integrative model with late adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 24, 633 – 648.
- Kemp, R. A. T., de Scholte, R. H. J., Overbeek, G., & Engels, R. C. M. E. (2004). Opvoeding, delinquent vrienden en delinquent gedrag van jongeren. *Pedagogiek*, 3, 262 – 278.
- Kerr, D. C. R., Lopez, N. L., Olson, S. L., & Sameroff, A. J. (2004). Parental discipline and externalizing behavior problems in early childhood: The roles of moral regulation and child gender. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 32, 369 – 383.
- Kim, J. Y., McHale, S. M., Crouter, A. C., & Osgood, D. W. (2007). Longitudinal linkages between sibling relationships and adjustment from middle childhood through adolescence. *Developmental Psychology*, 43, 960 – 973.
- Kievit, Th., Tak, J. A., & Bosch, J. D. (2008). *Handboek Psychodiagnostiek voor de hulpverlening aan kinderen*. Utrecht: De Tijdstroom.
- Kitzmann, K. M., Cohen, R., & Lockwood, R.L. (2002). Are only children missing out? Comparison of the peer-related social competence of only children and siblings. *Journal of Social and Personal Relationships*, 19, 299 – 316.
- Larsen, D., & Dehle, C. (2007). Rural adolescent aggression and parental emotional support. *Adolescence*, 42, 25 – 50.

- Laible, D. J., & Carlo, G. (2004). The differential relations of maternal and paternal support and control to adolescent social competence, self-worth and sympathy. *Journal of Adolescent Research, 19*, 759 – 782.
- Lengua, L. J. (2006). Growth in temperament and parenting as predictors of adjustment during children's transition to adolescence. *Developmental Psychology, 42*, 819 – 832.
- Lindhout, I. E., Boer, F., Markus, M. T., Hoogendijk, T. H. G., Maingay, R. & Borst, S.R. (2003). Sibling relationships of anxiety disordered children: A research note. *Journal of Anxiety Disorders, 17*, 593 – 601.
- McCarty, C. A., Zimmerman, F. J., Digiuseppe, D. L., & Christakis, D. A. (2005). Parental emotional support and subsequent internalizing and externalizing problems among children. *Developmental and Behavioral Pediatrics, 26*, 267 – 275.
- Milevsky, A., & Levitt, M. J. (2005). Sibling support in early adolescence: Buffering and compensation across relationships. *European Journal of Developmental Psychology, 2*, 299 – 320.
- Miller, S., Loeber, R., & Hipwell, A. (2009). Peer deviance, parenting and disruptive behavior among young girls. *Journal of Abnormal Child Psychology, 37*, 139 – 152.
- Muris, P., Meesters, C., & van den Berg, S. (2003). Internalizing and Externalizing Problems as Correlates of Self-Reported Attachment Style and Perceived Parental Rearing in Normal Adolescents. *Journal of Child and Family Studies, 12*, 171 – 183.
- Needham, B. L. (2008). Reciprocal relationships between symptoms of depression and parental support during the transition from adolescence to young adulthood. *Journal of Youth and Adolescence, 37*, 893 – 905.
- Noller, P. (2005). Sibling relationships in adolescence: Learning and growing together. *Personal Relationships, 12*, 1 – 22.
- Oliver, P. H., Wright Guerin, D., & Coffman, J. K. (2009). Big five parental personality traits, parenting behaviors, and adolescent behavior problems: A mediation model. *Personality and Individual Differences, 47*, 631 – 636.
- Olsen, S. L., Bates, J. E., Sandy, J. M., & Lanthier R. (2000). Early developmental precursors of externalizing behaviour in middle childhood and adolescence. *Journal of Abnormal Child Psychology, 28*, 119 – 133.
- Pereira, A. I. F., Canavarro, C., Cardoso, M. F., & Mendonça, D. (2009). Patterns of parental rearing styles and child behaviour problems among Portuguese school-aged children. *Journal of Child and Family Studies, 18*, 454 – 464.

- Plunkett, S. W., Henry, C. S., Robinson, L. C., Behnke, A., & Falcon III, P. C. (2007). Adolescent perception of parental behaviors, adolescent self-esteem and adolescent depressed mood. *Journal of Child and Family Studies, 16*, 760 – 772.
- Reitz, E., Deković, M., & Meijer, A. M. (2006). Relations between parenting and externalizing and internalizing problem behaviour in early adolescence: Child behaviour as moderator and predictor. *Journal of Adolescence, 29*, 419 – 436.
- Richmond, M. K., Stocker, C. M., & Rienks, S. L. (2005). Longitudinal associations between sibling relationship quality, parental differential treatment, and children's adjustment. *Journal of Family Psychology, 19*, 550 – 559.
- Santrock, J.W. (2008). *Adolescence*. New York: McGraw-Hill
- Scaramella, L. V., Conger, R. D., & Simons, R. L. (1999). Parental protective influences and gender-specific increases in adolescent internalizing and externalizing problems. *Journal of Research on Adolescence, 9*, 111 – 141.
- Scholte, R. H. J., Van Lieshout, C. F. M., & Aken, M. A. G., van (2001). Perceived relational support in adolescence: Dimensions, configurations, and adolescence adjustment. *Journal of Research on Adolescence, 11*, 71 – 94.
- Sheeber, L., Hops, H., Alpert, A., Davis, B., & Andrews, J. (1997). Family support and conflict: Prospective relations to adolescent depression. *Journal of Abnormal Child Psychology, 25*, 333 – 344.
- Slomkowski, C., Wasserman, G., Schaffer, D., Rende, R., & Davies, M. (1997). A new instrument to assess sibling relationships in antisocial youth: The social interaction between sibling (SIBS) interview: A research note. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 38*, 253 – 256.
- Slomkowski, C., Rende, R., Conger, K. J., Simons, R. L., & Conger, R. D. (2001). Sisters, brothers, and delinquency : Evaluating social influence during early and middle adolescence. *Child Development, 72*, 271 – 283.
- Stocker, C. M., Burwell, R. A., & Briggs, M. L. (2002). Sibling conflict in middle childhood predicts children's adjustment in early adolescence. *Journal of Family Psychology, 16*, 50 – 57.
- Stormshak, E. A., Bellanti, C. J., & Bierman, K. L. (1996). The quality of sibling relationships and the development of social competence and behavioural control in aggressive children. *Developmental Psychology, 22*, 79 – 89.

- Stormshak, E. A., Comeau, C. A., & Shepard, S. A. (2004). The relative contribution of sibling deviance and peer deviance in the prediction of substance use across middle childhood. *Journal of Abnormal Psychology, 32*, 635 – 649.
- Tucker, C. J., McHale, S. M., & Crouter, A. C. (2001). Conditions of sibling support in adolescence. *Journal of Family Psychology, 15*, 254 – 271.
- Verhoeven, M., Junger, M., Aken, C., van Deković, M., & Aken, M. A. G., van (2010). Parenting and children's externalizing behaviour: Bidirectionality during toddlerhood. *Journal of Applied Developmental Psychology, 31*, 93 – 105.
- Verhulst, F. C. & Van der Ende, J. (1992). Agreement between parents' and adolescents' self-reports of problem behavior. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 33*, 1011 – 1023.
- Vogt Yuan, S. (2009). Sibling relationships and adolescents' mental health. *Journal of Family Issues, 30*, 1221 – 1244.
- Wicks-Nelson, R., & Israel, A.C. (2009). *Abnormal Child and Adolescent Psychology*. New Jersey: Prentice Hall.
- Widmer, E. D. & Weiss, C. C. (2000). Do older siblings make a difference? The effects of older sibling support and older sibling adjustment on the adjustment of socially disadvantaged adolescents. *Journal of Research on Adolescence, 10*, 1 – 27.
- Wissink, I. B., Deković, M., & Meijer, A. M. (2006). Parenting behavior, quality of the parent-adolescent relationship, and adolescent functioning in four ethnic groups. *The Journal of Early Adolescence, 26*, 133 – 159.
- Yeh, H. C., & Lempers, J. D. (2004). Perceived sibling relationships and adolescent development. *Journal of Youth and Adolescence, 33*, 137 – 147.
- Young, J. F., Berenson, K., Cohen, P., & Garcia, J. (2005). The role of parent and peer support in predicting adolescent depression: A longitudinal community study. *Journal of Research on Adolescence, 15*, 407 – 423.
- Yu, J. J., & Gamble, W. C. (2008). Familial correlates of overt and relational aggression between young adolescent siblings. *Journal of Youth Adolescence, 37*, 655 – 673.
- Yu Rueger, S., Malecki, C. K., & Demaray, M. K. (2010). Relationship between multiple sources of perceived social support and psychological and academic adjustment in early adolescence: Comparison across gender. *Journal of Youth Adolescence, 39*, 47 – 61.